

MINISTERUL INFRASTRUCTURII
ȘI DEZVOLTĂRII REGIONALE
AL REPUBLICII MOLDOVA

Agenția de
Dezvoltare Regională
Nord

Coordonat:
Ana MARDARE
Secretar de Stat
” ” _____ 2021

Aprobat
prin decizia CRD Nord
nr. ___ din _____ 2021

RAPORT DE PROGRES

privind implementarea SDR Nord 2016-2020

ianuarie-decembrie 2021

Bălți, 2021

Cuprins

LISTA DE ABREVIERI ȘI ACRONIME	3
SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE	9
PRINCIPALELE REZULTATE ALE SDR NORD ATINSE ÎN PERIOADA DE RAPORTARE:	12
Realizări SRR Nord la nivel de obiective specifice	12
Obiectivul specific 1: Acces asigura la servicii și utilități publice calitative	12
MĂSURA 1.1. Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală	12
Domeniul Aprovizionare cu apă și canalizare	12
Domeniul Managementul deșeurilor solide	13
Domeniul Drumuri regionale și locale	14
Domeniul Eficiența energetică în clădirile publice	14
MĂSURA 1.2. Optimizarea serviciilor publice în domeniile MDS și AAC	14
MĂSURA 1.3. Promovarea eficienței energetice	15
Obiectivul Specific 2: Creștere economică sustenabilă în regiune	15
MĂSURA 2.1. Consolidarea rețelei de centre urbane	17
MĂSURA 2.2. Facilitarea dezvoltării mediului de afaceri	17
MĂSURA 2.3. Susținerea domeniului de cercetare, inovare și transfer tehnologic	19
MĂSURA 2.4. Dezvoltarea potențialului și infrastructurii turistice	19
MĂSURA 2.5. Dezvoltarea performanțelor și capacităților competitive a forței de muncă din RDN	20
Obiectivul Specific 3: Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale	20
MĂSURA 3.1. Crearea și dezvoltarea instrumentelor de suport pentru procesul de dezvoltare regională	21
MĂSURA 3.2. Dezvoltarea capacităților APL în planificare, managementul proiectelor și atragerea investițiilor	22
MĂSURA 3.3. Facilitarea dialogului între actorii regionali, interregionali și internaționali	
PROVOCĂRI ȘI RISCURI	
BUNE PRACTICI ȘI LECȚII ÎNVĂȚATE	29
CONCLUZII	29
ANEXE	
Anexa 1. Tabel generalizator cu indicatorii de monitorizare SDR Nord 2016-2020, 2021 (disponibili)	
Anexa 2. Raport privind dezvoltarea capacităților specialiștilor ADR Nord, membrilor CRD Nord și reprezentanților APL din RDN în perioada ianuarie-decembrie, 2021	
Anexa 3. Repartizarea mijloacelor financiare ale FNDR pentru perioada ianuarie-decembrie, 2021	

LISTA DE ABREVIERI ȘI ACRONIME

AAC	Aprovizionare cu apă și canalizare
ADR	Agenție de Dezvoltare Regională
APL	Administrație Publică Locală
AEE	Agenție pentru Eficiență Energetică
ASD	Administrația de Stat a Drumurilor
BNS	Biroul Național de Statistică
CNCDR	Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CPP	Concept de Proiect Posibil
CPV	Concept de Proiect Viabil
DRL	Drumuri regionale și locale
DR	Dezvoltare Regională
DUP	Documentul Unic de Program
EE	Eficiență Energetică
FNDR	Fondul Național de Dezvoltare Regională
GIZ	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GIS	Sistem Geografic Informatic
GL	Grup de lucru
IA	Incubator de afaceri
ISA	Infrastructura de sprijin a afacerilor
IES	Inspectoratul Ecologic de Stat
MADRM	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MDS	Managementul deșeurilor solide
MSPL	Modernizarea serviciilor publice locale
PI	Parc industrial
PIBR	Produsul Intern Brut Regional
PRS	Program Regional Sectorial
PRU	Program de revitalizare urbană
RDN	Regiunea de Dezvoltare Nord
RDC	Regiunea de Dezvoltare Centru
RDS	Regiunea de Dezvoltare Sud
RM	Republica Moldova
SDR	Strategie de dezvoltare regională
SNDR	Strategie Națională de dezvoltare regională
UE	Uniunea Europeană
UTA	Unitate Teritorială Autonomă
VAB	Valoare Adăugată Brută
ZEL	Zonă Economică Liberă

SUMAR EXECUTIV

La baza evaluării rezultatelor obținute, a stat *Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea politicii de dezvoltare regională*, aprobată prin ordinul MADRM nr.226 din 4 octombrie 2018, prin care au fost stabiliți 45 de indicatori de monitorizare (Anexa 1).

În prezentul Raport de progres vor fi reflectate domeniile prioritare și indicatorii stabiliți în SNDR 2016-2020, reieșind din faptul că nu există un nou document de politici la nivel național pentru următoarea perioadă de planificare.

A II-a jumătate a anului 2021 s-a remarcat prin reorganizări la nivel central, fapt ce a amânat termenii de aprobare a documentelor de politici la nivel național și respectiv termenii de finalizare și aprobare a POR Nord pentru următoarea perioadă de programare. HG 690/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) a fost modificată prin HG 142/2021, fiind operate modificări în organizarea și funcționarea MADRM, începând cu data de 01.09.2021, data publicării în Monitorul Oficial al RM.

La finalul perioadei de implementare a SDR Nord 2016-2020, analiza în ansamblu a tendințelor de evoluție socio-economică a regiunii demonstrează performanțe sub media națională, fiind influențată de factorul demografic (regiunea îmbătrânește intensiv) și de factorul geografic (distanța îndepărtată de mun. Chișinău).

În ultimii 5 ani RD Nord a avut cea mai modestă dinamică de creștere a acoperii cu servicii de apă și canalizare. Mai mult, după nivelul de acoperire cu apeduct, decalajul RD Nord față de celelalte regiuni s-a amplificat atingând 45,1% în anul 2019. Pentru redresarea situației din domeniul AAC au fost atrase surse externe pentru implementarea în RDN a 3 proiecte în perioada 2021.

Din punct de vedere a infrastructurii se observă discrepanțe inter-raionale sensibile de dezvoltare. Doar mun. Bălți și r-nul Sîngerei au un nivel de dezvoltare a infrastructurii peste media națională, celelalte raioane înregistrând valori inferioare.

Discrepanțe intra-regionale sunt relativ mai mici în ceea ce privește indicatorul de deprivare demografică, care este relativ omogenă pe toată regiunea, înregistrând valori de deprivare sub media națională și confruntându-se cu provocări extrem de sensibile de declin demografic și îmbătrânire a populației.

După indicatorul de deprivare economică pentru anul 2019 există diferențe și decalaje între raioanele în interiorul regiunii. Se evidențiază o dezvoltare relativ mai superioară a raioanelor din triunghiul Bălți-Edineț-Ocnița (inclusiv Drochia, Dondușeni și Rîșcani) care au valori ale indicatorului de deprivare peste media națională și un declin mai profund în alte 6 raioane cu indice negativ al deprivării economice (Briceni, Ocnița, Soroca, Florești, Sîngerei, Fălești și Glodeni). O situație specifică se atestă în mun. Soroca - care înregistrează cele mai slabe performanțe economice dintre toate orașele medii din țară: cel mai mic salariu mediu, cea mai redusă rată de ocupare, cel mai mic număr de agenți economici și cea mai mică cifră de afaceri.

Politica de dezvoltare regională, la nivelul RDN, a avut un impact modest asupra nivelului de trai al populației și diminuării disparităților regionale. Ratele de creștere economică sunt foarte scăzute și chiar negative (a.2015). În intervalul de ani 2013-2017, PIB real pe cap de locuitor crește cu 2,8% în media anuală, constituind 61% din media națională.

Realizări majore în perioada anilor 2016- 2021

În vederea atingerii obiectivelor SDR Nord 2016 – 2020, în perioada anilor 2016 – 2021 a fost inițiată implementarea a **26** proiecte de infrastructură cu un cost total 522 977, 97 mii lei. Dintre care **18** proiecte finanțate din sursele FNDR și **6** proiecte finanțate din sursele UE (6 proiecte tehnice elaborate și finalizate cu susținerea financiară UE la Etapa I și 5 proiecte în implementare la Etapa II ce presupune executarea lucrărilor de construcție-montaj, finanțate din sursele UE și Beneficiari), 1 proiect de infrastructură (AAC) finanțat din sursele Guvernului Germaniei, 1 proiect (IA) finanțat de Guvernul României. Totodată, în colaborare cu partenerii de dezvoltare au fost implementate un șir de activități/proiecte soft pentru atingerea obiectivelor SDR Nord.

În domeniul alimentării cu apă și servicii de canalizare:

În perioada anilor 2016-2021 a fost inițiată implementarea a 8 proiecte finanțate din sursele FNDR și 5 proiecte finanțate din sursele UE prin intermediul GIZ. Din proiectele respective au fost finalizate 8 proiecte cu finanțare din FNDR: 1) „Aprovizionarea cu apă potabilă a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa”, 2) „Crearea condițiilor de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor comunei Parcani, Ocolina și Rădi Cereșnovăț din raionul Soroca”, 3) „Asigurarea orașului Fălești cu apă din râul Prut - 2”, 4) „Apeduct Bălți-Sîngerei, etapa III și stația de tratare”, 5) „Crearea condițiilor de aprovizionare cu apă potabilă a locuitorilor a 15 sate din raionul Soroca”, 6) „Modernizarea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în orașul Dondușeni, Corbu, Țaul, Climăuți, Țîrnova (etapa I), 7) „Apă pentru viață în Regiunea de Nord: raioanele Florești și Soroca”, 8) „Construcția sistemelor de alimentare cu apă în 10 localități din lunca râului Prut, r-l Glodeni. Etapa I - com. Cuhnești și com. Balatina”.

Din sursele Guvernului Germaniei a fost finalizat proiectul investițional „Îmbunătățirea serviciului de aprovizionare cu apă și canalizare în raionul Rîșcani” unde a fost construită o infrastructură de alimentare cu apă și canalizare, cât și elaborate 4 proiecte tehnice pentru construcția și reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă în orașul Drochia, orașul Edineț, orașul Fălești, orașul Costești (satele Păscăuți, Damașcani, Proscureni) și 2 sisteme de canalizare în com. Gălășeni și com. Hiliuți. În urma elaborării documentației tehnice, în anul 2021 au fost în implementare 3 proiecte cu finanțare UE din domeniul AAC: „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în orașul Drochia”, „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Fălești” și „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Edineț”. Lucrările în cadrul proiectului „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în orașul Drochia” s-au finalizat în luna decembrie 2021.

Pentru proiectul „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare în localitățile Păscăuți, Damașcani, Proscureni, Gălășeni, Mălăiești și Hiliuți, raionul Rîșcani” au fost identificate surse financiare de la Banca Mondială.

În urma implementării proiectelor menționate, din sursele FNDR și UE, au fost obținuți următorii indicatori:

- 179, 83 km de rețele de distribuție construite din 177.40 km rețele planificate;
- 58,429 km aducțiuni din 58,431 km planificate;
- 18 km de canalizare din 18 km planificate și 5 sisteme autonome de canalizare (școli, grădinițe,) din 5 planificate;
- 2 stații de epurare construite din 2 planificată;
- 3 stații de tratare a apei din 3 planificate;
- 3 stații de captare construite;

- 4 castele de apă construite din 4 planificate;
- 2 turnuri de apă construite din 2 planificate.
- 1 stație de clorinare;
- 1 stație de filtrare;
- 2 stații de pompare a apei potabile construite;
- 7 rezervoare de apă potabilă construite/reabilitate;

Totodată, în semestrul II, 2021 ADR Nord a început implementarea proiectului „*Planificare SMART în domeniul managementului sectorului apei*”. Activitățile sunt organizate cu suportul proiectului „*Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030*” finanțat de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (BMZ) și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). În cadrul proiectului au fost organizate 3 traininguri pentru APL în utilizarea instrumentelor inteligente de planificare strategică și 2 traininguri pentru antreprenori în domeniul regionalizării serviciilor AAC, dezvoltare rurală și irigare. Prin urmare expertul GIS din cadrul ADR Nord a creat două hărți în sectorul AAC pentru raioanele Briceni și Glodeni și a actualizat harta raionului Sîngerei. Aceste hărți urmează a fi utilizate în strategiile socio-economice a raioanelor menționate anterior în capitolul AAC.

În domeniul infrastructurii drumurilor:

În anul 2016 a fost finalizat proiectul inițiat din anul 2014 „*Renovarea sectorului de drum L-20 Briceni-Grimancauți, frontiera cu Ucraina*”, cu următorii indicatori:

- 5,8 km drumuri construite/reconstruite din 5,8 planificate;
- 1 pod reabilitat din 1 planificat.

În domeniul managementului deșeurilor solide:

În perioada 2016 – 2019 proiecte pe domeniul de intervenție respectiv nu au fost implementate.

În domeniul dezvoltării infrastructurii de suport în afaceri:

În perioada anilor 2016-2021 au fost inițiate și implementate 5 proiecte din sursele FNDR: 1) „*Susținerea dezvoltării sectorului industrial RDN prin reabilitarea și modernizarea și infrastructura de apă și canalizare pentru PI S.A. Răut*”, 2) „*Conectarea PI Edineț la infrastructura de acces și utilitățile publice*”, 3) „*Centru Creativ-Inovativ PRO Cariera (Otaci)*”, 4) „*Crearea în mun. Bălți a CITT din RDN*”, 5) „*Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin amenajarea pieței regionale en-gros și a spațiilor destinate activităților non-agricole în rândul Râșcani*”, dintre care „*Susținerea dezvoltării sectorului industrial RDN prin reabilitarea și modernizarea și infrastructura de apă și canalizare pentru PI S.A. Răut*”, „*Conectarea PI Edineț la infrastructura de acces și utilitățile publice*” și „*Centru Creativ-Inovativ PRO Cariera (Otaci)*” au fost finalizate cu următorii indicatori:

- A fost construită/reabilitată 1 clădire (Centrul Creativ-Inovativ PRO Cariera) cu suprafața de 2304 m²;
- Realizate lucrări de conectare a 2 obiective economice (PI Edineț, Bălți) la servicii publice:
 - 3.57 km de apeduct construit
 - 2,95 km rețele de canalizare construit
 - 0,04 km de drum construit

În proces de implementare se află 2 proiecte: „*Crearea în municipiul Bălți a Centrului de Inovare și Transfer Tehnologic*” și „*Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin amenajarea pieței regionale en-gros și a spațiilor destinate activităților non-agricole în raionul Râșcani*”. La momentul raportării lucrările de construcție montaj pentru ambele proiecte au fost finalizate,

urmând organizarea Recepției la terminarea lucrărilor. Evenimentele de RTL sânt planificate pentru trimestrul I al anului 2022.

Totodată, menționăm că proiectul „*Facilitarea dezvoltării infrastructurii de afaceri în RDN prin consolidarea infrastructurii PI Răut*” nu a fost finanțat.

În rezultatul implementării *proiectelor soft* în perioada 2016-2021 au fost realizați următorii indicatori:

- 54 de granturi oferite pentru dezvoltarea IMM-urilor în valoare de 210 300 euro;
- 5 Asociații de producători create;
- 1 Centru de Informare și Consiliere în Afaceri creat;
- 1 ghid investițional creat și promovat;
- 1 site pentru promovarea investițiilor în regiune creat www.investnorth.md;
- 1 manual elaborat „Marketing și dezvoltarea produsului”;
- 157 instruirii pentru antreprenori și APL în domeniul vizat

Sporirea atractivității turistice:

În anul 2020 a fost inițiată implementarea unui proiect de infrastructură din domeniul AT „*Modernizarea infrastructurii turistice prin construcția drumului de acces spre Mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului din satul Calarașovca*”, în decembrie 2021 fiind finalizate lucrările de construcție. Au fost realizați următorii indicatori:

- 1 atracție turistică renovată
- 3,92 km de drum construit
- 0,11 ha teritoriu amenajat

În același timp, au fost realizate activități în sectorul dat în cadrul a 5 proiecte soft care s-au soldat cu următoarele rezultate:

- 100 de persoane instruite în domeniul agroturismului;
- 3 locații turistice echipate;
- 1 studiu elaborat „Analiza diagnostic privind dezvoltarea turismului rural și agroturismul în Regiunea de Dezvoltare Nord”;
- 50 de reprezentanți APL și sectorul privat instruiți în domeniul Managementului Destinației Turistice;
- 1 catalog al bucatelor tradiționale din RDN creat;
- 1 studiu de fezabilitate elaborat al peșterii „Emil Racoviță”.
- pilotarea unei rute informale „Drumul mierii în RDN”
- crearea a 15 pachete promoționale pentru „mărci locale”
- 2 expediții a campaniei Redescoperă Moldova în Regiunea de Dezvoltare Nord realizate;
- 5 agropensiuni din RDN promovate;

În domeniul eficienței energetice în clădirile publice:

În perioada anilor 2016-2021 a fost inițiată implementarea a 5 proiecte, dintre care 3 proiecte de infrastructură au fost finanțate din FNDR: 1) „*Asigurarea eficienței energetice a clădirii școlii internat sportive din s. Grimăncăuți, raionul Briceni*”, 2) „*Renovarea Centrului de sănătate Drochia „Anatolie Manziuc prin eficientizare energetică*”, 3) „*Creșterea indicilor de eficiență energetică a Instituției medico-sanitare publice Centrul de sănătate Edineț*”, iar 2 proiecte din surse UE: 1) „*Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Dimitrie Cantemir" din municipiul Bălți*” și 2) „*Sporirea eficienței energetice a Gimnaziului "Iurie Boghiu" din satul Flămânzeni*”. Cele 3 proiecte finanțate din sursele FNDR au fost finalizate, iar lucrările de construcții-montaj au fost recepționate și costurile investiționale au fost transmise către

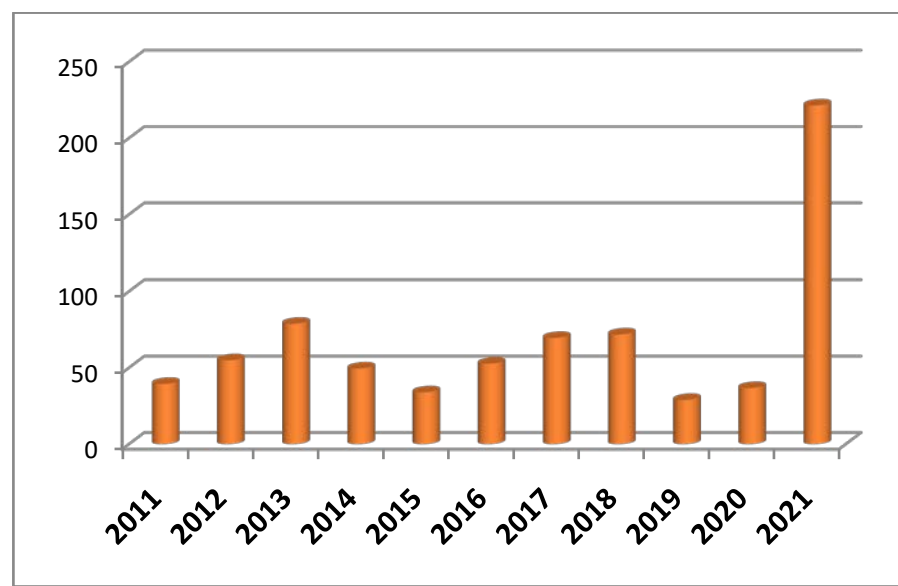
beneficiarii proiectului. În cadrul celor 2 proiecte finanțate din sursele UE au fost realizate 2 proiecte tehnice care la fel au fost recepționate și ulterior transmise către beneficiari. La moment se desfășoară lucrări de construcție montaj pentru ambele proiecte: „Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic "Dimitrie Cantemir" din municipiul Bălți” și „Sporirea eficienței energetice a Gimnaziului "Iurie Boghiu" din satul Flămânzeni”

Indicatori realizați în cadrul proiectelor implementate cu finanțare din FNDR și UE:

- 11 593,2 m² de pereți exteriori izolați;
- 1 963,28 m² de ferestre și uși exterioare schimbate;
- 6 908,9 m² planșeu izolat;
- 10 593,4 m² acoperiș izolat;
- 1 punct termic instalat;
- 221 m conducte externe renovate (gaz, apă);
- 5 cazane noi de gaze naturale (450kw) instalate;
- 1 centrală termică renovată.

În anul 2021 ADR Nord a înregistrat cea mai mare valorificare de fonduri constituind 221,44 mln. lei, pentru implementarea a 9 proiecte de infrastructură și a 5 proiecte soft în regiune. Din suma totală a investițiilor înregistrate anul trecut, 62,14 mln lei au fost alocați din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR) și 159,3 mln lei – din sursele Uniunii Europene și din alte surse externe.

Valorificarea surselor financiare în perioada 2011-2021

Principalele rezultate obținute în realizarea politicii de dezvoltare regională
perioada ianuarie-decembrie 2021:

- 1) În perioada de raportare de către grupul de lucru (reprezentanți ai ADR Nord, ONG, autorități publice locale și centrale, sector privat) a elaborat POR Nord 2022-2024, document de politici la nivel regional pentru următoarea perioadă de programare, ce urmează a fi aprobat de CRD Nord în I trim.2022.
- 2) În perioada de raportare s-a realizat implementarea a 9 proiecte, dintre care 5 proiecte finanțate din sursele UE în domeniile AAC și EE și 4 proiecte finanțate din sursele FNDR în domeniile AAC, ISA, AT.
- 3) 5 evenimente de promovare a regiunii desfășurate: *Ziua Europei în RDN*, *Forum economic-investițional* organizat în parteneriat cu Agenția de Dezvoltare Regională Mogilev din Republica Belarus; evenimentul de afaceri online „*Doing Business in Moldova*”, o masă rotundă cu partenerii de dezvoltare privind portofoliul de proiecte investiționale din Regiunea de Dezvoltare Nord, Conferința internațională cu genericul „*Perspectivile politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova*”.
- 4) 3 ședințe a CRD Nord desfășurate;
- 5) 97 activități de consolidare a capacităților pentru specialiștii ADR Nord, reprezentanții CRD, APL și 2 vizite de studiu în țară pentru preluarea bunelor practici a membrilor CRD Nord în UTA Găgăuzia, RD Centru și, respectiv, primirea membrilor CRD Centru și CRD UTA Găgăuzia în RDN
- 6) 2 vizite de studiu în Regiunea Nord-Est și Vest a României în vederea transferului și consolidării bunelor practici pentru membrii CRD Nord, privind implementarea proiectelor din sectoarele AAC, turism, dezvoltare urbană, finanțate din fondurile naționale și UE și 1 vizită de studiu în Ljubljana, Slovenia în cadrul unui proiect implementat de ADR Nord ;
- 7) Evaluate 29 Cereri de finanțare (CF) depuse în cadrul Apelului competitiv de selectare a proiectelor cu finanțare din FNDR pentru perioada 2021-2023 la nivel regional și respectiv transmise 21 de CF pentru evaluarea la nivel național. Prin Decizia CNCDR Nr. 17/21 din 10.12.2021 au fost avizate pentru includere în DUP 2022-2024 spre finanțare 13 proiecte de dezvoltare regională pentru RDN, dintre care 12 din cadrul apelului *competitiv* și 1 proiect din cadrul apelului *pe listă*.
- 8) În parteneriat cu Institutul de Ecologie și Geografie au fost elaborate 2 monografii „*Situația geodemografică a localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*” și „*Starea și utilizarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație în ecosistemele urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*”.

INTRODUCERE

Strategia de Dezvoltare Regională Nord 2016-2020 este principalul document de planificare strategică elaborat la nivel regional pentru o perioadă de 5 ani, care are drept scop facilitarea dezvoltării socio-economice durabile și echilibrate a RDN în baza normelor și standardelor europene pentru asigurarea unui trai decent al cetățenilor.

În vederea asigurării acestui deziderat, pe parcursul perioadei ianuarie - decembrie 2021, activitățile au fost desfășurate în conformitate cu Planul de acțiuni privind implementarea SDR Nord pentru anii 2016-2020 și Planul de activitate al Agenției de Dezvoltare Regională Nord pentru anul 2021. Totodată, realizarea măsurilor a fost asigurată prin conlucrarea eficientă cu partenerii de dezvoltare și în colaborare cu autoritățile publice centrale și locale.

Prin urmare, toate activitățile desfășurate în perioada de raportare au rezultat din obiectivul general și obiectivele specifice stabilite în SDR Nord 2016-2020. Obiectivul general al Strategiei este *cooperare eficientă pentru dezvoltare echilibrată și durabilă a Regiunii de Dezvoltare Nord*. Pentru atingerea obiectivului general au fost definite trei obiective specifice, care s-au concentrat pe cele mai importante probleme din regiune:

1. Asigurarea accesului la servicii și utilități publice calitative prin implementarea proiectelor de infrastructură fizică
2. Facilitarea creșterii economice sustenabile în regiune prin promovarea potențialului socio-economic al RDN și atragerea investițiilor în regiune
3. Îmbunătățirea guvernanței în RDN

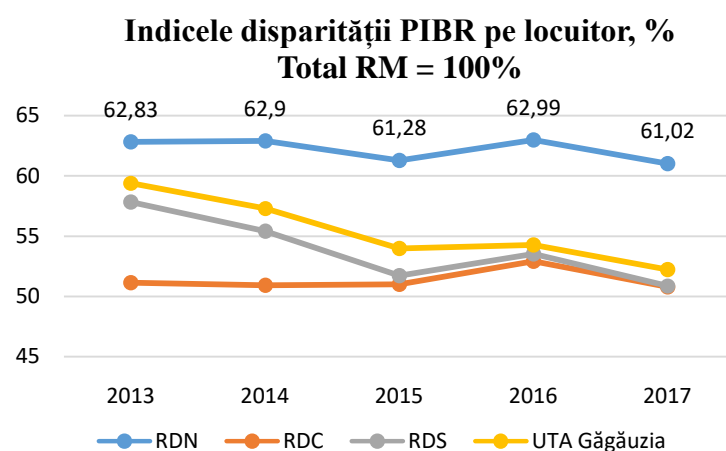
Realizarea obiectivelor menționate au drept scop atingerea următoarelor rezultate:

- 1) Nivelul de trai al populației din regiune îmbunătățit
- 2) Disparități regionale diminuate
- 3) Procesul migraționist din regiune diminuat

În calitate de indicatori ce reflectă impactul general al Strategiei au fost stabiliți trei indicatori: 1) Produsul intern brut regional pe locuitor; 2) Indicele de disparitate pentru PIBR pe locuitor; 3) Rata sărăciei.

Analiza valorilor efective arată, că în perioada anilor 2013-2017 *Produsul Intern Brut Regional pe locuitor* a crescut în termeni nominali de la 21,1 mii lei până la 30,7 mii lei, urmând trendul existent la nivel național. În raport cu acest indicator, RDN se situează pe a doua poziție pe țară, fiind devansată de mun. Chișinău.

În ceea ce privește, *indicele de disparitate al PIBR pe locuitor*, acesta rămâne practic constant pentru întreaga perioadă analizată, fiind de numai 61% față de media națională (RM=100%). În ciuda unor progrese înregistrate, disparitățile rămân a fi importante între mun. Chișinău și celelalte regiuni de dezvoltare. Acest lucru se datorează faptului că procesul de creștere tinde să se concentreze în zonele cele mai dinamice din țară, și anume mun. Chișinău.

Rata sărăciei, conform datelor BNS, în a.2020 a constituit 28,1%, peste nivelul mediei naționale (26,8%). Totodată, RDN înregistrează un nivel mai scăzut al indicatorului în raport cu RD Centru și RD Sud.

Conform Deciziei CNCDR nr. 04/21 din 28.01.2021 pentru anul 2021 au fost aprobate spre finanțare 4 proiecte din cele incluse în DUP pentru anii 2017-2020 în valoare totală de 67 514 108, 07 lei. În perioada ianuarie - decembrie 2021, din alocațiile prevăzute din FNDR pentru anul 2021 a fost valorificată suma de **62 139 472, 51 lei** ce reprezintă circa 92, 03 %. Pe domenii de intervenție mijloacele financiare din FNDR pentru anul 2021 au fost repartizate după cum urmează:

Tabel 1. Proiecte finanțate din FNDR în anul 2021

Domeniul de intervenție	Nr. proiecte	Costul proiectelor aprobat / contractat, lei	Bugetul aprobat /redistribuit pentru anul 2021, lei	Valorificat în ianuarie-decembrie 2021, lei
Aprovizionare cu apă și sanitație	1	40 000 000, 00/ 38 992 799, 37 (contractat)	19 671 259, 65	18 333 944, 13
Infrastructura de sprijin a afacerilor	2	48 500 000, 00/ 44 714 306, 00 (contractat)	26 901 919, 96	22 839 029, 59
Sporirea atractivității turistice	1	24 012 500,00/ 22 482 975, 62 (contractat)	20 940 928, 46	20 966 498, 79
Total:	4	112 512 500, 00 / 106 190 080, 99	67 514 108, 07	62 139 472, 51

În cadrul programului „*Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova*”, în an. 2021 ADR Nord a continuat implementarea a 5 proiecte finanțate din sursele UE prin intermediul GIZ. La moment, 4 proiecte se află în proces de implementare și 1 proiect a fost finalizat. Costul total al proiectelor este de 228 150 561, 41 MDL. În perioada de referință, în cadrul proiectelor cu finanțare din sursele UE au fost realizate lucrări de construcție montaj în sumă de 143 221 996, 68 MDL

PRINCIPALELE REZULTATE ALE SDR NORD ATINSE ÎN PERIOADA DE RAPORTARE:

Realizări SRR Nord la nivel de obiective specifice

Obiectivul specific 1: Acces asigura la servicii și utilități publice calitative

Potrivit prevederilor SDR Nord 2016-2020, dezvoltarea infrastructurii de utilități publice este una din prioritățile principale ale regiunii, care direct contribuie la îmbunătățirea condițiilor de trai al populației și la o dezvoltare economică sustenabilă în regiune. Obiectivul specific vizat presupune realizarea unui complex vast de activități în vederea dezvoltării infrastructurii de importanță regională pentru sporirea coeziunii teritoriale și diminuarea disparităților regionale.

Obiectivul respectiv urmărește obținerea următoarelor rezultate:

- 1) Serviciile publice de AAC, MDS, DRL, EE în clădirile publice eficientizate;
- 2) Populația din regiune va beneficia de servicii publice calitative în sectoarele AAC, MDS, DRL, EE în clădirile publice;
- 3) Cooperarea inter-comunitară în prestarea serviciilor publice de AAC și MDS îmbunătățită.

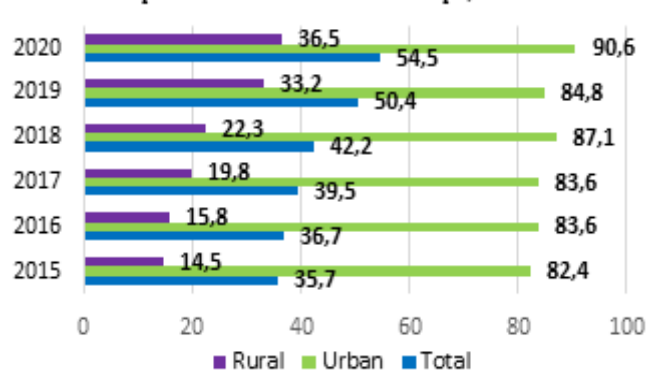
MĂSURA 1.1. Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală

Domeniul Aprovizionare cu apă și canalizare

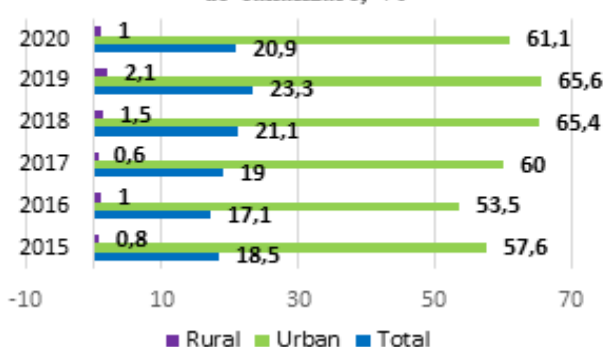
Accesul la serviciile de AAC înregistrează o dinamică pozitivă față de valoarea inițială din anul 2015 la nivelul RDN. Totuși, ponderea populației conectate la rețeaua de alimentare cu apă și canalizare în regiune rămâne a fi foarte scăzută. Până în prezent, RDN are un grad insuficient de acoperire cu rețele de utilități publice la apă și canalizare.

Astfel, conform datelor BNS, în anul 2020, populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă a fost de 440,0 mii persoane, reprezentând 54,5% din populația RDN. Se remarcă o creștere a acestei ponderi cu 18,8 puncte procentuale față de anul 2015. În mediul urban acest indicator atinge 90,6%, pe când în mediul rural rata de conectare a populației la sistemul de alimentare cu apă constituie doar 36,5%. Numărul localităților conectate la sistemul

Rata de conectare a populației la rețeaua publică de alimentare cu apă, %

Rata de conectare a populației la servicii de canalizare, %

de aprovizionare cu apă a crescut de la 179 în anul 2015 până la 215 în anul 2020.

Nivelul de dezvoltare al sistemului de canalizare în RDN este mai redus decât al sistemului de aprovizionare cu apă. În anul 2020 doar 173,5 mii persoane sau 20,9% din populația regiunii era conectată la sisteme de canalizare, fiind sub nivelul național (33,0%). Pe medii de reședință 61,1% din populația urbană și doar 1,0% din populația rurală au fost conectate la sisteme de canalizare. Față de anul 2015 acest indicator

înregistrează o creștere cu 3,5 puncte procentuale.

În vederea îmbunătățirii nivelului de asigurare cu servicii de apă și canalizare de calitate în anul 2021 ADR Nord a obținut finanțare din FNDR pentru implementarea a 1 proiect în domeniul AAC: „Construcția sistemelor de alimentare cu apă în 10 localități din lunca râului Prut, r-l Glodeni. Etapa I - com. Cuhnești și com. Balatina” a demarat în 2020 și implementarea acestuia a fost finalizată. Pentru realizarea proiectului a fost aprobată suma de 19 671 259, 65 lei, care, în perioada de raportare a fost valorificată.

De asemenea, în anul 2021 în perioada de raportare, ADR Nord cu suportul UE, prin intermediul GIZ, a continuat implementarea a 3 proiecte în domeniul AAC. Proiectul „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în orașul Drochia” a fost finalizat, fiind valorificată suma de 92 242 134, 46 MDL. În cadrul proiectelor: „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Fălești” și „Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă în or. Edineț” se execută lucrări de construcție montaj, suma contractată pentru acestea fiind de 94 573 389, 27 MDL din care a fost valorificată suma 27 394 531, 73 MDL.

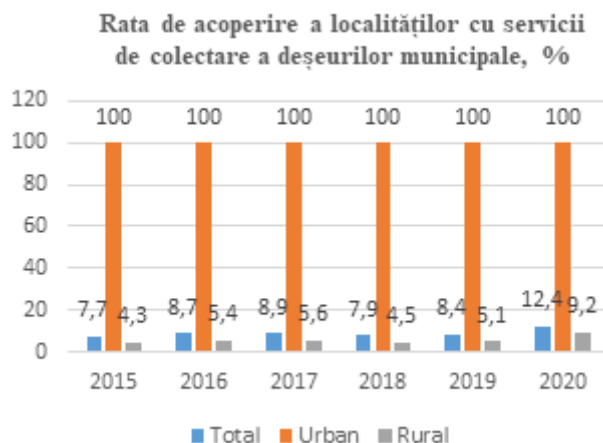
La fel în perioada de referință specialiștii ADR Nord au elaborat și depus o Cerere de finanțare pentru proiectul de „Aprovizionare cu apă din Râul Nistru pentru 33 localități din raioanele Ocnița, Dondușeni, Soroca” în cadrul Apelului pe listă de selectare a proiectelor cu finanțare din FNDR lansat în 2020, care a fost avizat pentru includerea în DUP 2022-2024 prin Decizia CNCDR Nr. 17/21 din 10.12.2021.

În perioada de referință, conform Planului de monitorizare a durabilității și evaluarea impactului proiectelor de dezvoltare regională pentru anul 2021 a fost evaluat proiectul „Finisarea construcției Apeductului magistral Bălți - Sîngerei cu ramificații comunitare”, implementat în anii 2012-2013 și „Apeduct Bălți - Sîngerei, etapa III și stație de dezinfectare” implementat în anii 2017-2019 din sursele FNDR. Rezultatele evaluării proiectului, concluziile și recomandările au fost incluse în Raportul de evaluare elaborat de specialiștii ADR Nord.

Domeniul Managementul deșeurilor solide

Indicatorul de bază utilizat pentru evaluarea domeniului de intervenție MDS este *Rata de acoperire a localităților cu servicii de gestionare a deșeurilor menajere solide*. Potrivit datelor furnizate de BNS se constată, că sectorul MDS este foarte slab dezvoltat în regiune. Gradul de acoperire a localităților cu servicii de salubritate în anul 2020 a constituit doar 12,4%, înregistrând o creștere față de anul 2015 cu 4,7 puncte procentuale. Totodată, situația variază considerabil de la zonele urbane la cele rurale. Dacă localitățile urbane au o rată de acoperire de 100%, în mediul rural cifra este aproximativ de 11 ori mai mică (9,2%).

În prezent, o mare parte a deșeurilor menajere sunt eliminate prin utilizarea depozitelor de deșeurii neconforme, care în majoritatea cazurilor nu sunt autorizate și reprezintă o sursă majoră de poluare a solului și a apelor subterane. Aceste locuri de depozitare a deșeurilor nu întrunesc standardele moderne de mediu în ceea ce privește amplasarea, proiectarea, construcția și exploatarea lor. Necătând la faptul, că în mare parte, astfel de depozite neconforme pe parcursul anilor sunt lichidate, totuși numărul lor rămâne a fi considerabil.

Tabel 2. Situația depozitelor neconforme în RDN

Indicatori	2015	2016	2017	2018	2019
Numărul de spații neconforme de depozitare a deșeurilor solide	779	1130	667	1077	1001
Numărul de spații neconforme de depozitare a deșeurilor solide lichidate	584	875	527	803	839

La nivel regional, în anul 2021 ADR Nord nu a avut în implementare proiecte investiționale în domeniul MDS.

Domeniul Drumuri regionale și locale

Pentru monitorizarea domeniului de intervenție DRL este utilizat indicatorul *Ponderea drumurilor modernizate din totalul drumurilor regionale*. Astfel, potrivit datelor oferite de Administrația de Stat a Drumurilor (ASD), în anul 2020 la nivelul RDN au fost modernizate 814,6 km de drum sau 68,9% în total drumuri. Datele sunt prezentate cu excepția mun. Bălți.

În ceea ce privește exploatarea drumurilor disponibile, RDN se plasează pe locul doi după cantitatea de mărfuri transportate (1.032,7 mil. tone-km) și după cantitatea de pasageri transportați (8.272,7 mii pasageri), în profil regional (exclusiv mun. Chișinău).

În anul 2021 ADR Nord nu a avut în implementare proiecte investiționale în domeniul DRL.

În perioada de referință a fost evaluat proiectul „*Renovarea sectorului de drum L-20 Briceni-Grimancauți, frontieră cu Ucraina*”, implementat din sursele FNDR în perioada 2014-2016. Rezultatele evaluării proiectului, concluziile și recomandările au fost incluse în Raportul de evaluare elaborat de specialiștii ADR Nord. Totodată a fost inițiat procesul de evaluare și respectiv elaborarea Raportului de evaluare a proiectului „*Aprovizionarea cu apă potabilă și canalizare a locuitorilor satelor Risipeni și Bocșa și a instituțiilor de menire social-culturală (r-nul Fălești)*” implementat în anii 2014-2018 care va fi finalizat în I trimestru 2022.

Domeniul Eficiența energetică în clădirile publice

Evaluarea indicatorilor de monitorizare pentru domeniul de intervenție EE nu a fost posibilă, din cauza lipsei datelor pentru indicatorii stabiliți conform Instrucțiunii (*Consumul de energie în clădirile publice, Numărul clădirilor publice renovate prin măsuri de eficiență energetică*).

În anul 2021 ADR Nord a avut în implementare 2 proiecte din domeniul eficiența energetică finanțate din sursele UE prin GIZ. Valoarea proiectelor este de 41 335 037, 68 MDL. Finalizarea proiectelor este planificată pentru I trimestru al anului 2022. La momentul raportării, suma valorificată pentru aceste proiecte este de 33 663 673, 86 MDL.

În perioada de referință, conform Planului de monitorizare a durabilității și evaluarea impactului proiectelor de dezvoltare regională pentru anul 2021 au fost evaluate 2 proiecte implementate din sursele FNDR: „*Asigurarea eficienței energetice a clădirii școlii-internat sportive din s. Grimancauți, r-l Briceni*”, implementat în perioada august 2017 - octombrie 2018 și respectiv proiectul „*Renovarea Centrului de sănătate Drochia*” „*Anatolie Manziuc*” prin eficientizare energetică”, implementat la fel în perioada august 2017- noiembrie 2018. Rezultatele evaluării acestor 2 proiecte, concluziile și recomandările au fost incluse în Rapoartele de evaluare elaborate de specialiștii ADR Nord.

MĂSURA 1.2. Optimizarea serviciilor publice în domeniile MDS și AAC

În perioada de raportare, realizarea activităților orientate spre optimizarea serviciilor publice în sectoarele AAC a fost grav afectată de situația epidemică existentă în ultimele luni. Această

situație problematică este generată de mai mulți factori, și anume: încetinirea procesului de implementare a proiectelor și măsurilor de dezvoltare a infrastructurii AAC și MDS; afectarea procesului de colectare a plăților pentru serviciile de AAC și MDS, fapt ce a diminuat în mare parte oportunitățile de dezvoltare și optimizare a serviciilor publice din aceste domenii; perturbarea managementului administrativ al prestatorilor de servicii din domeniile AAC și MDS din cauza situației epidemice.

MĂSURA 1.3. Promovarea eficienței energetice

Specialiștii ADR Nord în data de 16 decembrie au participat la un atelier de lucru privind dezvoltarea planului de sustenabilitate a Centrului de Formare Continuă în Eficiența Energetică a Clădirilor Publice (CFCEECP) a UTM, organizat de către Centrul de Formare Continuă Eficiență Energetică a Clădirilor Publice în colaborare cu Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). Participanții au identificat principalele măsuri pentru asigurarea durabilității cursurilor de formare în cadrul CFCEECP la UTM pe o perioadă de 3 ani și au stabilit platforma de comunicare între principalii factori interesați pentru a asigura o bună dezvoltare a capacităților instituțiilor publice în domeniul EE.

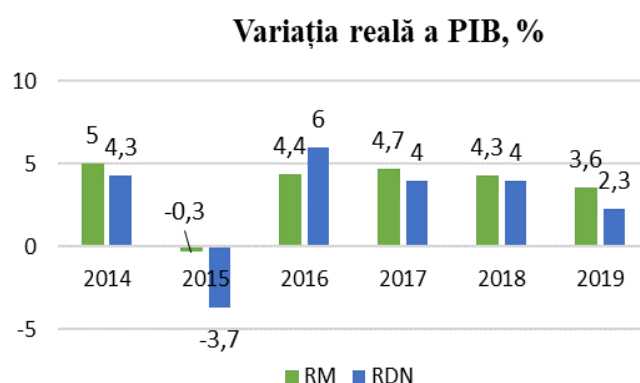
fost instruiți în domeniul de elaborare, proiectare, implementare și control al proiectelor prevăzute pentru sporirea eficienței proceselor energetice în cadrul unui obiect public sau privat.

În perioada anului 2021 cu suportul partenerilor GIZ prin intermediul programului „Abilitarea cetățenilor în Republica Moldova” au fost organizate emisiuni cu invitarea managerilor de proiect din societatea civilă din RDN, organizate vizite de schimb de experiență, publicate articole în mass-media, organizată vizita ambasadorului UE la proiectele de EE implementate la Flamanzeni, r-l Sîngerei și mun. Bălți, au fost distribuite calendare, torbe eco, agende cu denumirile proiectelor implementate, organizate discuții prin mahale, ședințe cu elevii și părinții, partenerii cheie, inclusiv APL-urile.

Obiectivul Specific 2: Creștere economică sustenabilă în regiune

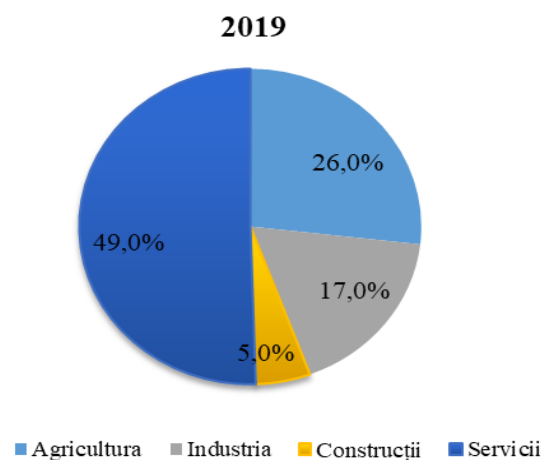
Potrivit SDR 2016-2020, obiectivul doi are drept scop sporirea avantajelor competitive a regiunii prin valorificarea potențialului economic și investițional al acesteia, accentul fiind pus pe facilitarea dezvoltării sectorului privat, pe cercetare, inovare și implementare a noilor tehnologii în producere, pe dezvoltarea sectorului turism și pe susținerea capitalului uman din RDN. Drept rezultate scontate propuse de a fi atinse, urmare implementării obiectivului respectiv sunt:

- 1) Potențialul economic al regiunii valorificat;
- 2) Atractivitatea investițională a regiunii sporită;
- 3) Infrastructură de afaceri valorificată;
- 4) Potențialul turistic al regiunii valorificat;
- 5) Potențial inovațional regional valorificat și aplicat în economie;
- 6) Capital uman competitiv pe piața forței de muncă.

Majoritatea indicatorilor de monitorizare, pentru obiectivul doi, relevă o anumită îmbunătățire a poziției RDN în anul 2020 față de anul 2015 atât sub aspect valoric, cât și comparativ cu tendințele regionale.

Analiza valorilor efective ale PIB-lui regional arată, că în anul 2013 până în anul 2019 economia regiunii a avansat cu 6,4%, în expresie medie anuală. În termeni reali creșterea a fost de numai 2,0%. La nivelul anilor 2016-2019 se constată o creștere economică a regiunii, după o recesiune înregistrată în anul 2015. Pe plan național RDN se află pe locul doi între regiunile de dezvoltare în ceea ce privește dimensiunea PIB și contribuie cu circa 16% la crearea PIB-lui național. Analizând ponderea pe care sectoarele de activitate le dețin în VABR, se constată că cea mai ridicată contribuție la formarea VABR o are sectorul Servicii (49%). În cadrul acestui sector, o pondere semnificativă o deține domeniul Comerț (13,0%) și Tranzacțiile imobiliare (7,3%). Un rol substanțial în structura VABR o are sectorul Agricultură, contribuția acestuia fiind de 26% în 2019. Industria este al treilea domeniu reprezentativ pentru regiune, cu o pondere de 17% în VABR. În cadrul acestui sector o pondere semnificativă o deține Industria prelucrătoare (16,0%). Contribuția sectorului Construcții la formarea VABR este nesemnificativă, dar în creștere. Astfel, în anul 2019 ponderea acestui sector a constituit 5%, cu 3,5 puncte procentuale mai mult față de anul 2013.

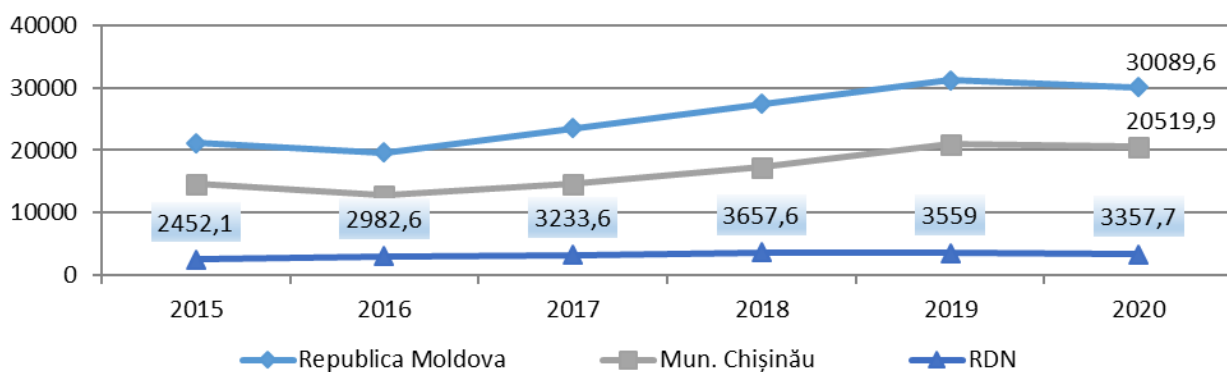

Și dinamica investițiilor în regiune înregistrează o traiectorie ascendentă în perioada 2015-2020. Astfel, volumul investițiilor în active imobilizate realizate în anul 2020 au constituit 3.357,7 mil. lei, în creștere cu 37% față de anul 2015.

Totodată, este de menționat că activitatea investițională este distribuită neuniform pe teritoriul RM, fiind concentrată mai mult în mun. Chișinău, unde sunt atrase circa 68% din volumul total de investiții pe republică. În RDN acestui indicator îi revine circa 11% din total investiții pe țară.

La fel, și structurile de sprijin a afacerilor, reprezentate de ZEL, înregistrează performanțe bune în evoluția investițiilor atrase. Cu toate acestea, rezultatele respective se bazează, în mare parte, pe performanțele obținute de ZEL Bălți, care atrage aproape jumătate din investițiile realizate în cadrul zonelor economice libere din țară (48%). De la începutul activității sale și până în anul 2020 volumul total al investițiilor în ZEL „Bălți” a atins nivelul de 222,3 milioane dolari SUA.

Evoluția comparativă a investițiilor în active imobilizate, mil. lei, 2015-2020

MĂSURA 2.1. Consolidarea rețelei de centre urbane

În perioada vizată ADR Nord a oferit suport municipiilor Edineț și Soroca în crearea UIP (la moment municipiile sunt în procesul instituționalizării UIP). Cu suportul ADR Nord în municipiile Edineț și Soroca au fost elaborate Planul Operațional Local de implementare a PNDOPC pentru perioada 2021-2027, în acest sens fiind organizate mai multe ședințe de lucru, vizite în teritoriu, vizită de studii în mun. Ungheni.

La fel, UIP din cadrul municipiilor beneficiare au fost asistați de reprezentanții ADR Nord în elaborarea notelor conceptuale pentru implementarea POL. În acest sens, mun. Edineț a identificat și dezvoltat 7 note conceptuale, iar mun. Soroca 11 note conceptuale. ADR Nord a oferit suport UIP Soroca și UIP Edineț în elaborarea Planului de comunicare și vizibilitate pentru anul 2022.

În procesul de Revitalizare Urbană, specialiștii ADR Nord au oferit suport tehnic în elaborarea Programelor de Revitalizare Urbană a orașelor Florești și Fălești, care în perioada vizată au aprobat PRU-le prin decizia Consiliului orașenesc, iar ADR Nord reieșind din competențele funcționale, după consultarea documentului, a susținut și avizat Programele, cu includerea anumitor recomandări conform Formularului de evaluare a PRU.

Menționăm că, specialiștii ADR Nord au susținut orașele care sunt în proces de actualizare a Programelor de Revitalizare, astfel că în RDN 4 orașe sunt implicate în acest proces. Iar în perioada vizată a fost consultat și aprobat PRU a mun Bălți etapa II, 2022-2024.

Totodată, prin Decizia CNCDR Nr. 17/21 din 10.12.2021 cu privire la avizarea DUP și proiectul HG cu privire la aprobarea Documentului Unic de Program pentru anii 2022-2024 au fost propuse pentru includere 3 proiecte din domeniul de revitalizare urbană selectate în cadrul Apelului competitiv cu finanțare din FNDR, lansat în anul 2020, și care urmează a fi implementate în următoarea perioadă.

MĂSURA 2.2. Facilitarea dezvoltării mediului de afaceri

Un indicator relevant pentru evaluarea gradului de dezvoltare antreprenorială reprezintă densitatea IMM, exprimată prin numărul de IMM-uri în regiune raportat la 1000 de locuitori. Evoluția acestui indicator înregistrează o creștere continuă, atingând în anul 2019 valoarea de 7,37 IMM/1000 locuitori, dar sub media națională (de 2 ori mai mic). Cea mai ridicată capacitate antreprenorială o demonstrează mun. Chișinău, care înregistrează 41,91 IMM/1000 locuitori, depășind și media națională.

Analizând principalii indicatori ai pieței forței de muncă, se constată, că rata de ocupare a populației în RDN pe parcursul perioadei 2015-2020 este peste media națională și mai înaltă

comparativ cu RD Centru, RD Sud și RD UTA Găgăuzia. Totuși indicatorul rămâne a fi în continuare foarte scăzută (a.2020 - 41,3%) cu deficite de forță de muncă și de personal calificat. La nivel scăzut se menține și numărul de șomeri înregistrați în regiune. Astfel, rata șomajului în anul 2020 a atins nivelul de 4,0%, sub media națională.

În anul 2021 ADR Nord și-a continuat activitățile orientate spre facilitarea dezvoltării mediului de afaceri în RDN, regăsite în principalele documente de politici regionale: SDR Nord 2016-2020 și PRS în domeniul dezvoltării infrastructurii de sprijin a afacerilor. În anul 2021 din mijloacele FNDR a fost aprobată spre finanțare suma de 2 854 972, 21 lei pentru continuarea implementării proiectului din domeniul ISA „*Dezvoltarea infrastructurii de afaceri prin amenajarea pieței regionale en-gros și a spațiilor destinate activităților non-agricole în raionul Râșcani.*”, inițiat în decembrie 2017. Ca rezultat al implementării acestuia este amenajată o piață regională en-gros în raionul Rîșcani. Suma valorificată este de 17 115 060, 33 MDL, din care în perioada de raportare a fost valorificată suma de 2 330 614, 89 MDL. La momentul raportării lucrările de construcție montaj au fost finalizate, urmând organizarea Recepției la terminarea lucrărilor. Aceasta este planificată pentru trimestrul I al anului 2022.

În anul 2021, și-a continuat activitatea Centrul de Informare și Consiliere în Afaceri pentru IMM, creat în cadrul ADR Nord în anul 2018. În perioada ianuarie - decembrie 2021 specialiștii Centrului au oferit 87 de consultări telefonice, email, face to face privind oportunitățile investiționale existente.

În vederea promovării potențialului economic și investițional regional, ADR Nord a organizat în parteneriat cu Agenția de Dezvoltare Regională Mogilev din Republica Belarus o întrunire online care a avut drept scop impulsivarea relațiilor moldo-belaruse. Întrunirea a reunit peste 60 de participanți și s-a focusat pe expunerea perspectivelor de cooperare investițională și comercial-economică dintre mediul de afaceri din RDN și cel din Regiunea Mogilev (Belarus), precum și pe fortificarea conexiunilor interregionale dintre reprezentanții mediului antreprenorial.

Potențialul economic și investițional al regiunii a fost regulat promovat prin intermediul paginilor web www.adrnord.md și www.investnorth.md.

În cadrul Apelului competitiv lansat în august 2020 au fost eligibili entități de drept public și agenți economici inclusiv IA, ZEL. La programul I Competitivitate au fost depuse în total 18 Note conceptuale, dintre care 2 proiecte au fost depuse de IA din Soroca și respectiv Sîngerei și 1 proiect depus de ZEL Bălți. Prin Decizia Nr. 17/21 din 10.12.2021 au fost avizate pentru a fi incluse în DUP 2022-2024 - 2 proiecte din Programul 1. Competitivitate pe domeniul de intervenție *Valorificarea infrastructurii de afaceri*, ce urmează a fi implementate în următoarea perioadă.

În sem. II, 2021 au fost organizate un șir de evenimente în cadrul Zilelor Regiunii de Dezvoltare Nord care au avut drept obiectiv promovarea potențialului socio-economic și investițional al RDN, precum și facilitarea dezvoltării mediului de afaceri. A fost organizat evenimentul de afaceri online „Doing Business in Moldova”, transmis în timp real în orașele Bălți și Poznań. Printre obiectivele evenimentului s-a regăsit promovarea potențialului economic și investițional al RDN; promovarea producătorilor și produselor locale; facilitarea creării parteneriatelor de dezvoltare între localități / oameni de afaceri din Republica Moldova și Regiunea Wielkopolska a Republicii Polone. În cadrul sesiunii B2B, antreprenorii moldoveni și polonezi au discutat despre eventuale posibilități de cooperare.

MĂSURA 2.3. Susținerea domeniului de cercetare, inovare și transfer tehnologic

Întru susținerea domeniului de cercetare și inovare, ADR Nord implementează un proiect de dezvoltare regională, în urma căruia, la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB) va fi creat Centrul de Inovare și Transfer Tehnologic (CITT) din Regiunea de Dezvoltare Nord. Astfel, în anul 2021 din mijloacele FNDR a fost aprobată spre finanțare suma de 24 046 947, 75 lei. Lucrările de construcție montaj se realizează pe două loturi. În perioada 2020 - 2021 din resursele FNDR a fost valorificată suma de 24 961 466, 95 MDL. La momentul raportării lucrările de construcție montaj au fost finalizate, urmând organizarea Recepției la terminarea lucrărilor. Aceasta este planificată pentru trimestrul I al anului 2022.

În perioada de referință, ADR Nord a avut în derulare proiectul transfrontalier CINEMA, al cărui obiectiv este îmbunătățirea condițiilor inovatoare pentru industriile creative și revitalizarea urbană în regiunea Dunării. Prin acest proiect ADR Nord și-a propus să faciliteze dezvoltarea industriilor creative în RDN în cadrul unui centru de suport pentru industriile creative. În perioada ianuarie-decembrie 2021 au fost realizate activități concrete privind analiza locației pilot, organizarea primului Hackaton din Regiunea de Dezvoltare Nord „Remix the City”, pilotarea ideii de afaceri a echipei câștigătoare cu implicarea a 2 experți și acordarea de 5 consultări, transfer de know-how privind serviciile acordate industriilor creative în cadrul vizitei de studiu online la Service Innovation Hub, Košice, Slovacia, desfășurate 2 workshop-uri cu tematica *design thinking* și *aplicarea instrumentelor creative* cu participarea specialiștilor ADR Nord. A fost elaborat planul de pilotare a locației, îmbunătățit portofoliul de servicii a viitorului Centru de Suport a Industriilor Creative, utilizând instrumentul modern business canvas și adaptând serviciile fiecărui grup țintă în parte. A fost elaborat un chestionar pentru tinerii din RDN prin intermediul căruia echipa de implementare a proiectului își propune să identifice necesitățile tinerilor care intenționează să lanseze o afacere în sectorul industriilor creative. În anul 2022 vor fi organizate workshop-uri care vor încerca să acopere parțial cele mai stringente necesități.

MĂSURA 2.4. Dezvoltarea potențialului și infrastructurii turistice

Potențialul turistic al RDN este foarte bogat și variat, dar puțin valorificat. În anul 2019, în unitățile de primire a turiștilor au fost înregistrați 27,3 mii persoane, valoarea menționată reprezentând circa 7% din totalul național al turiștilor. Cea mai mare parte a turiștilor sunt rezidenți - 78%, în timp ce doar 22% - turiști nerezidenți. În ceea ce privește evoluția numărului de structuri de cazare, acesta a crescut în perioada anilor 2015-2019 cu 9 unități, plasând RDN pe locul trei în plan național (după mun. Chișinău și RDC).

În perioada februarie - august 2021, ADR Nord în parteneriat cu PRO4CE, Republica Slovacă în cadrul proiectului „*Agricultura ecologică ca promotor pentru dezvoltarea destinației turismului prin brandingul produselor locale*”, finanțat prin intermediul PNUD, cu sprijinul financiar al Ministerului Afacerilor Externe și Europene al Republicii Slovace, au avut loc următoarele activități:

- identificarea potențialelor produse și servicii specifice Regiunii de Dezvoltare Nord care pot deveni „mărci locale” pentru regiune;

- crearea și promovarea pachetelor promoționale pentru producătorii locali și destinațiile turistice din regiune;
- organizarea vizitei de studiu pentru experții slovaci în Regiunea de Dezvoltare Nord;
- 2 expediții în RDN organizate în parteneriat cu Redescoperă Moldova, în vederea promovării produselor și potențialului turistic regional
- 15 pachete de promovare a destinațiilor turistice din RDN create;
- o rută tematică „Drumul Mierii în RDN” pilotată.

Menționăm că, 5 agropensiuni din RDN promovate în cadrul celor două expediții Redescoperă Moldova și-au mărit numărul de vizitatori drept rezultat a acestei activități.

În anul 2021 ADR Nord a avut în implementare 1 proiect din domeniul atractivității turistice finanțate din FNDR. Valoarea proiectului este de 24 012 500, 00 lei, fiind contractată suma de 22 482 975,62 lei. Proiectul este finalizat. Astfel, în perioada anilor 2020 - 2021, din mijloacele FNDR, a fost valorificată suma de 22 481 307, 32 MDL.

În luna mai, 2021 s-a participat la *Moldova Tourism Forum 2021*, organizat de Agenția de Investiții a Republicii Moldova, cu sprijinul partenerilor strategici USAID, Suedia și UK aid. În cadrul Forumului au fost prezentate avantajele turistice și perspectivele investiționale în sectorul Turism din RDN. De asemenea, au fost prezentate proiectele de dezvoltare regională în sectorul Turism implementate de ADR Nord.

În perioada de referință au fost elaborate proiectele „*Reabilitarea monumentului istoric-arhitectural conacul Cazimir din satul Cernoleuca, raionul Dondușeni*” și „*Reabilitarea complexului arhitectural „Vila cu parc Mândâc”*” pentru implementarea cărora specialiștii ADR în colaborare cu partenerii vor identifica surse financiare din fondurile naționale și externe.

În perioada de referință, conform Planului de monitorizare a durabilității și evaluarea impactului proiectelor de dezvoltare regională pentru anul 2021 au fost evaluate 2 proiecte implementate din sursele FNDR: „*Amenajarea traseului eco-turistic Pădurea Domnească*”, implementat în anii 2013-2014 și respectiv proiectul „*Reabilitarea monumentului istorico-arhitectural Conacul Pommer și a drumului de acces la parcul dendrologic din s. Țaul, Dondușeni*”, implementat la fel în perioada 2013-2014. Rezultatele evaluării acestor 2 proiecte, concluziile și recomandările au fost incluse în Rapoartele de evaluare elaborate de specialiștii ADR Nord.

Pe tot parcursul perioadei curente ADR Nord a promovat potențialul turistic al RDN prin intermediul website-ului și a platformelor de socializare online.

MĂSURA 2.5. Dezvoltarea performanțelor și capacităților competitive a forței de muncă din RDN

Întru realizarea acestui obiectiv, ADR Nord a participat la *Primul Forum de orientare în carieră destinat viitorilor studenți*, organizat de către Universitatea din Bălți. Evenimentul a fost dedicat absolvenților de liceu din Republica Moldova, care își propun să devină studenți acasă.

În cadrul Forumului, USARB și-a prezentat oferta educațională pentru anul universitar 2021-2022, prin intermediul unui dialog mai strâns dintre mediul universitar, mediul de afaceri, comunitatea studențească USARB și viitorii studenți.

Obiectivul Specific 3: Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale

Prin acest obiectiv se propune crearea instrumentelor de suport în elaborarea și armonizarea documentelor de politici regionale și naționale, facilitarea, comunicării între actorii regionali pentru a face participarea și implicarea acestora mai activă și eficientă în domeniul DR.

Drept rezultate scontate urmare implementării obiectivului respectiv au fost stabilite următoarele:

- 1) Instrumente de suport al procesului de dezvoltare regională create;
- 2) Competențele și capacitățile actorilor regionali consolidate;
- 3) Mecanismul de finanțare a proiectelor în domeniul de dezvoltare îmbunătățit.

MĂSURA 3.1. Crearea și dezvoltarea instrumentelor de suport pentru procesul de dezvoltare regională

Acțiunile reflectate în măsura respectivă presupun îmbunătățirea cadrului legal-normativ a politicii de dezvoltare regională, precum și crearea/îmbunătățirea mecanismelor de monitorizare și evaluare a politicii de dezvoltare regională.

În acest context, pe parcursul anului 2020, ADR Nord a venit cu o serie de propuneri și recomandări în ceea ce privește modificarea/îmbunătățirea următoarelor acte legislative și normative aferente procesului de dezvoltare regională:

1. Legea nr.438/2006 cu privire la dezvoltarea regională în Republica Moldova;
2. Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea proiectelor de dezvoltare regională;
3. Manualul Operațional privind modul de utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru Dezvoltare Regională;
4. Manualul Operațional al Agenției de Dezvoltare Regională;
5. Regulamentul de desfășurare a concursului de selectare a proiectelor pentru finanțare din FNDR;
6. Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova;
7. Programul Național de Dezvoltare a Turismului „Turism 2025”;
8. Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2021-2027;
9. Referință la proiectul de Lege Cu privire la aprobarea proiectului de lege privind Fondul Național pentru Dezvoltarea Regională și Locală;
10. Propuneri la Contractul de finanțare a proiectelor incluse în DUP 2022-2024.

În cadrul activității de planificare strategică, a fost inițiată elaborarea principalului document de programare strategică - Program Operațional Regional (POR) Nord 2021-2023. În acest sens au fost organizate două ședințe a grupului de lucru responsabil pentru elaborarea POR Nord, unde au fost prezentate analiza situației socio-economice a RDN, obiectivul general, obiectivele specifice, măsurile stabilite pentru fiecare obiectiv, țintele pentru indicatorii de rezultat care urmează a fi atinse în următorii trei ani.

În cadrul activității de monitorizare și evaluare se utilizează mai multe instrumente, printre care se numără și hărțile tematice digitale produse cu ajutorul tehnologiei GIS. Astfel de hărți servesc, pentru elaborarea de studii și analize tematice și sectoriale și de strategii regionale, pentru realizare de broșuri, pliante de prezentare a regiunii. În perioada anului 2020 au fost elaborate materiale cartografice, atât pentru sprijinirea activităților de planificare strategică, cât și pentru pentru localizarea proiectelor implementate în regiune. În I semestru 2021 a fost elaborată harta: *Localizarea și statul notelor conceptuale și cererilor de finanțare în RDN depuse în cadrul Apelului competitiv din 2020* și la solicitarea Asociația pentru Dezvoltarea Comunicațiilor Electronice și Tehnologiilor Inovaționale (ACETI) s-au elaborat 3 hărți pentru prezentarea repartiției spațiale a datelor relevante din studiul „*Studiului pentru analiza situației în sectorul IT&Inginerie RDN pentru identificarea calificărilor necesare pentru angajații din domeniul IT&Inginerie din întreprinderile Regiunii de Dezvoltare Nord (RDN) a Republicii Moldova*”

În cadrul proiectului „Dezvoltarea regională a Moldovei: Suport privind implementarea strategiei regionale cu folosirea datelor GIS” au avut loc 2 traininguri a câte 3 zile în vederea consolidării cunoștințelor privind aplicarea QGIS în domeniul dezvoltării regionale. În acest context, a avut loc și sesiunea de ToT (formare de formatori). Aceste cunoștințe au fost ulterior utilizate în cadrul trainingurilor pentru APL în sectorul AAC în luna decembrie. În data de 8 decembrie 2021 ADR Nord a prezentat un set de bune practici și experiențe de utilizare a instrumentelor moderne de planificare strategică - QGIS, în timpul conferinței de finalizare a proiectului.

În perioada de referință a fost prezentată, discutată și aprobată prin Ord. MADRM nr. 149 din 23.07.2021 *Instrucțiunea privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională*, elaborată de partenerii de dezvoltare GIZ la care ADR Nord a intervenit cu propuneri.

Totodată, în cadrul procesului de monitorizare a SDR Nord 2016-2020, a avut loc actualizarea principalilor indicatori socio-economici regionali (pentru anii 2018-2019-2020, disponibili) folosind principala platformă statistică oficială disponibilă la nivel național a BNS.

În anul 2020 în premieră a fost utilizat softul ATTIS, pentru colectarea datelor la nivel regional în scopul colectării, stocării și prezentării datelor, realizând astfel benchmarking-ul (compararea) datelor la nivelul APL componente a RDN. Softul permite acces liber la date pentru ALP, iar ADR a coordonat procesul de colectare și a asigurat interpretarea datelor colectate. Indicatorii planificați au fost colectați în volum de 100 %. În baza datelor colectate specialiștii ADR împreună cu experții cehi vor interpreta datele colectate prin concluzii, grafice și recomandări.

În august 2020 noua secție creată în cadrul ADR Nord - SME a evaluat în perioada august 2020 - decembrie 2021 în total 18 proiecte de dezvoltare regională implementate în perioada anilor 2011-2017. În rezultatul evaluării proiectelor au fost elaborate în total 18 Rapoarte de evaluare care conțin concluzii și recomandări, reprezentând lecții învățate pentru implementarea următoarelor proiectelor ce vor fi incluse în DUP 2022-2024.

La fel, în perioada anului 2021 s-a monitorizat asigurarea durabilității a 6 proiecte finalizate în anii 2017-2020, beneficiarii cărora au prezentat Note informative cu privire la activitățile realizate din Planul de asigurare a durabilității a proiectelor în perioada post-implementare.

În cadrul Apelului competitiv și pe listă cu finanțare din FNDR, lansat în august 2020, după organizarea etapelor de evaluare a proiectelor la nivel regional ADR Nord a acordat suport MIDR la etapa de evaluare interministerială, realizând vizite în RDN, în cadrul exercițiului de verificare pre – finanțare DUP 2022-2024 (26.10 - 01.11. 202), în vederea aprecierii în teren a gradului de pregătire pentru lansare a proiectelor înaintate care au promovat etapele de pre-selectare conform procedurilor MO privind modul de utilizare a mijloacelor FNDR (19 proiecte la apelul competitiv și 3 proiecte la apelul pe listă), fiind prezentate conducerii MIDR pentru analiză, generalizare și programare Rapoartele de constatare în teren pentru toate 21 de propuneri de proiecte și propusă Lista proiectelor RD Nord pentru a fi incluse în DUP 2022-2024, care a fost analizată și prezentată de MIDR la ședința CNCDR pe data de 10.12.2021.

MĂSURA 3.2. Dezvoltarea capacităților APL în planificare, managementul proiectelor și atragerea investițiilor

Această măsură ține de dezvoltarea abilităților și competențelor angajaților ADR Nord cât și altor actori regionali (CRD Nord, APL de nivelul I, II) în domeniul dezvoltării regionale, prin participarea acestora la diferite sesiuni de instruire, ateliere de lucru, mese rotunde, vizite de

studiu, etc. Este de menționat, că în perioada de referință, în contextul situației epidemiologice COVID 19 vizitele de studiu au fost amânate, iar ședințele și sesiunile de instruire în mare parte au fost desfășurate în format online. În legătură cu lansarea Apelului competitiv de finanțare a proiectelor din FNDR au fost organizate 5 sesiuni de informare și 2 sesiuni de clarificare pentru aplicanți.

În acest sens, conform Programului de instruire în anul 2021, au fost organizate următoarele forme de instruire cu participarea actorilor regionali, după cum urmează:

Tabel 3. Dezvoltarea capacităților actorilor regionali pe forme de instruire

Forma de instruire	Număr sesiuni	Număr participanți		
		ADR Nord	CRD Nord	APL din RDN
Sesiuni de instruire / treninguri	34	95	0	66
Ședințe, ateliere de lucru, mese rotunde	51	132	231	40
Vizite de studiu	5	10	51	n/r
Conferințe, forumuri	11	30	50	97

Au fost fortificate capacitățile instituționale în domeniile: achiziții publice, apă și sanitație, managementul deșeurilor solide, eficiența energetică, dezvoltarea turismului.

Totodată, în cadrul proiectului „Suport pentru Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord” au avut loc 6 ședințe în format online a grupurilor de lucru (GL) în domeniile: Dezvoltare urbană / Revitalizare urbană, Atractivității turistice, Aprovizionare cu Apă și Canalizare (AAC) în cadrul cărora au fost elaborate 3 concepte de proiecte. Membrii Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CTD) Nord au efectuat o vizită de studiu în Regiunea de Dezvoltare UTA Găgăuzia și în Regiunea de Dezvoltare Centru pentru familiarizarea cu proiectele de dezvoltare regională implementate de Agenția de Dezvoltare Regională (ADR) Găgăuzia și ADR Centru pentru preluarea bunelor practici.

MĂSURA 3.3. Facilitarea dialogului între actorii regionali, interregionali și internaționali

În vederea facilitării dialogului între actorii regionali și îmbunătățirii guvernantei locale în domeniul dezvoltării regionale, în perioada de referință au fost organizate 3 ședințe ordinare CRD Nord, inclusiv:

16.02.2021 - ședință ordinară a CRD Nord, 31 membri prezenți, 5 decizii aprobate.

27.04.2021 - ședință ordinară a CRD Nord, 39 membri prezenți, 5 decizii aprobate.

20.07.2021 - ședință ordinară a CRD Nord, 36 membri prezenți, 4 decizii aprobate.

Rata de participare a membrilor CRD Nord a înregistrat în perioada ianuarie-decembrie 2021 – 76,81%.

În contextul perspectivelor naționale de dezvoltare socio-economică, premisele elaborării noului concept al politicii de dezvoltare regională și noua Strategie Națională de Dezvoltare Regională 2021-2027, ADR Nord a participat pe data de 16.06.2021 la cel de-al V-lea Forum privind dezvoltarea regională la Chișinău. La eveniment au participat oficialii autorităților publice centrale, parteneri de dezvoltare, reprezentanți ai Agențiilor de Dezvoltare Regională, ai autorităților publice locale, societății civile și mediului academic. Tematica evenimentului „Dezvoltarea regională a Republicii Moldova - prerogativă națională” a urmărit să identifice recomandări și instrumente de intervenție, soluții corespunzătoare reformelor de dezvoltare regională și locală.

În data de 28 octombrie 2021 a fost organizată „Masa rotundă cu partenerii de dezvoltare privind portofoliul de proiecte investiționale”, care a avut loc în format hibrid. Ținând cont de participarea la masă rotundă și a partenerilor de dezvoltare, pe lângă prezentarea rezultatelor proiectului, în agendă au fost incluse subiecte cu referință la proiectele de succes implementate în RDN din surse externe.

Specialiștii ADR Nord au prezentat proiectele de succes implementate în Regiunea de Dezvoltare Nord din fonduri externe, precum și Portofoliul de proiecte investiționale din regiune. În acest context, a fost elaborată o publicație adresată partenerilor de dezvoltare și potențialilor finanțatori ai proiectelor de dezvoltare regională, care conține 23 de proiecte de proiecte investiționale selectate în cadrul Apelului competitiv de selectare a proiectelor de dezvoltare regională pentru perioada 2021-2023. La masa rotundă au participat peste 70 de persoane atât în mediul online cât și cu prezența fizic.

La 22 noiembrie 2021, la Chișinău, a fost organizată conferința internațională „Perspectivele Politicii de Dezvoltare Regională”, la care au participat 30 de persoane cu prezența fizică și 60 de participanți în mediul online. Acest eveniment a servit drept platformă de comunicare și dezbateri privind perspectivele politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova și schimb de know-how cu partenerii din România.

De asemenea, în cadrul *Apelului competitiv și pe listă* de selectare a proiectelor cu finanțare din FNDR, lansat în anul 2020, la nivelul RDN, au fost depuse 37 Note conceptuale, dintre care 29 proiecte au trecut în etapa depunerii Cererii de finanțare, 21 proiecte evaluate de Comisia interministerială și 13 proiecte avizate pentru includerea în DUP 2022-2024

În cadrul *Apelului pe listă* cu finanțare din FNDR, ADR Nord a înaintat 4 Note conceptuale, fiind selectate pentru etapa depunerii cererilor de finanțare 3 proiecte: 1. „*Reabilitarea monumentului istorico-arhitectural conacul Cazimir din satul Cernoleuca, raionul Dondușeni*”, 2. „*Reabilitarea complexului arhitectural „Vila cu parc Mândâc*”, 3. „*Proiect regional de aprovizionare cu apă din râul Nistru pentru 13 localități din raioanele Ocnița, Dondușeni și Soroca*”, ultimul fiind avizat pentru includerea în DUP 2022-2024.

În anul 2020 ADR Nord a obținut finanțare pentru 4 proiecte aplicate de ADR Nord, inclusiv: PNUD „*Utilizarea benchmarking-ului strategic pentru dezvoltarea economică locală în Moldova*” și proiectul transfrontalier aplicat în anul 2019: PT Dunărea „*Industria creative în cadrul noilor economii urbane în Regiunea Dunării (CINEMA)*”.

În cadrul apelurilor de proiecte deschise cu finanțare externă în 2021, de către ADR Nord, au fost depuse 7 concepte de proiecte: 1 CP Polish Aid, 1 - Comisia Europeană, 2 CP Agenția Cehă pentru Dezvoltare, 1 CP Swedish Institute, 1 CP BMZ, 1 CP -AOD Estonia .

Pe parcursul anului 2021 au fost acceptate spre finanțare următoarele proiecte: *Agricultura ecologică ca promotor pentru dezvoltarea destinației turismului prin brandingul produselor locale, finanțat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)*, „*Planificare SMART în domeniul managementului sectorului apei*”, finanțat de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (BMZ), „*Instruirea întreprinderilor mici din mediul rural din Moldova în domeniul managementului financiar și al marketingului*”, finanțat de AOD Estonia.

În vederea consolidării capacităților specialiștilor ADR Nord și respectiv a reprezentanților APL din RDN au fost organizate un șir de instruirii în 3 raioane (Sîngerei, Glodeni, Briceni) cu genericul „*Aplicarea instrumentelor moderne în planificarea strategică a sectorului AAC*”

realizate în cadrul proiectului „Planificare SMART în domeniul managementului sectorului apei”, în perioada 10-15 decembrie, în rezultatul cărora au fost instruiți circa 60 beneficiari.

În colaborare cu Institutul de Ecologie și Geografie specialiștii ADR Nord au participat cu suport informațional la elaborarea și prezentarea a 2 monografii „*Situația geodemografică a localităților din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*” și „*Starea și utilizarea sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație în ecosistemele urbane și rurale din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*”.

COOPERARE CU PARTENERII DE DEZVOLTARE

ADR Nord continuă să colaboreze cu partenerii regionali, naționali și internaționali în vederea realizării obiectivelor SDR Nord 2016-2020 și respectiv POR Nord (2016-2020).

În scopul consolidării relațiilor de colaborare cu partenerii de dezvoltare *regionali* în perioada ianuarie-decembrie 2021 au fost semnate 4 acorduri de colaborare: Memorandum de colaborare între Universitatea de Stat „Alec Russo” (USARB) și ADR Nord; Acord de parteneriat între ADR Nord și Filialele Bălți, Edineț și Soroca a Camerei de Comerț și Industrie (CCI) a RM;

Atragerea investițiilor și colaborarea cu partenerii de dezvoltare *internaționali* în vederea finanțării și cofinanțării proiectelor din DUP 2017-2020 și POR Nord (2016-2020) reprezintă o prioritate pentru Agenția de Dezvoltare Regională Nord. În acest sens, implementarea politicii de dezvoltare regională este susținută de către partenerii externi de dezvoltare.

Mai jos sunt prezentați donatorii externi ce au contribuit la finanțarea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională din RDN a Republicii Moldova în perioada anilor 2016-2021

1. Guvernul României, „*Crearea sistemului integrat de dezvoltare durabilă a sectorului apicol în Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova*”; perioada 2015-2017; buget 157,382 euro, indicatori: 1 centru de achiziție, procesare și ambalare a produselor apicole renovat, 100 de apicultori instruiți în domeniul apicol; 1 Asociație Regională a Apicultorilor creată;

2. Guvernul Republicii Cehe, „*Dezvoltarea planificării strategice în Regiunea de Dezvoltare Nord, Moldova*”, octombrie 2015 – noiembrie 2017; buget 2479140 CZK (91,544.8 euro); indicatori: ciclul de instruire privind studierea elementelor de bază ale GIS și Quantum GIS, 1 vizită de studiu în Republica Cehă pentru familiarizarea cu practicile de succes în domeniu, campanie de conștientizare, conferință de finalizare a proiectului, 1 manual QGIS elaborat, 1 Strategie de brand creată;

3. Guvernul Republicii Cehe, „*Elaborarea strategiei și planului de acțiuni în domeniul specializării regionale în Regiunea Nord, Moldova*”; noiembrie 2017-februarie 2018; buget 23.500 euro; indicatori: 1 studiu privind specializarea regională elaborat, 1 masă rotundă privind dezvoltarea mărcii, 1 analiză privind crearea unui brand regional al RDN;

4. Guvernul Republicii Cehe, „*Un nou impuls pentru dezvoltarea afacerilor în Regiunea de Dezvoltare Nord*”, perioada 2017-2019; buget 555 000 euro; indicatori: microgranturi pentru membrii asociațiilor și IMM-urilor din regiune acordate, capacitățile angajaților ADR Nord și APL pentru asistență suplimentară pentru IMM-urile din regiune dezvoltate, 1 centru de informare pentru IMM-uri în cadrul ADR Nord creat, investiții în RDN în cadrul platformei web create pe site-ul ADR Nord promovate; furnizori locali conectați la piețele internaționale, 1 studiu de fezabilitate a unui proiect de investiții în regiune elaborat;

5. Guvernul Republicii Cehe, „*Construcția stației de epurare din or. Briceni*”; indicatori: studiu de fezabilitate și expertiză stării sistemului de canalizare existent; perioada 2016-2020; buget: 2 095 864 lei;

6. Fundația Skat (proiectul ApaSan în Republica Moldova (cofinanțare), „*Apa pentru viața în*

Regiunea de Nord: raioanele Florești și Soroca”; perioada 2017-2019; buget total: 66 078 180.00 lei; FNDR -29 902 990, 00 MDL; „ApaSan” – 32 647 250 MDL; contribuția cetățenilor, SA Servicii Comunale Florești – 3 527 940 MDL; indicatori: 158.45 km rețele de apeduct construite/reabilitate, 2 stații de captare a apei construite/reabilitate, 4 stații de pompare a apei potabile construite/reabilitate, 1 castel de apă construite/reabilitate, 9 rezervoare de apă potabilă construite/reabilitate, 10 localități cu acces la sistemul de AAP construit/reabilitat, 9664 cetățeni cu acces la sistemul de AAP construit/reabilitat;

7. UE prin intermediul GIZ, *„Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație în orașul Fălești*”; perioada martie 2021- octombrie 2021; buget 35 876 265, 01 MDL; indicatori: reabilitarea și extinderea în or. Fălești a rețelei de alimentare cu apă cu lungimea totală de 31.394,0 m;

8. UE prin intermediul GIZ, *„Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație în municipiul Edineț*”; Proiectul este la etapa de achiziții publice, suma estimativă a acestuia fiind de circa 71 085 000,00 lei., indicatori: reabilitarea și extinderea a 33.982,0 m de conducte de apă (rețele de distribuție și aducțiuni);

9. UE prin intermediul GIZ, *„Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație în orașul Drochia, noiembrie 2020 – octombrie, 2021*”; buget 91 736 591, 16 MDL; indicatori: extinderea și reabilitarea a 3.635 m; extinderea și reabilitarea 3.207 m, extinderea și reabilitarea a 17.268 m, reabilitarea a 5 sonde, construcția stației de tratare, reabilitarea rezervoarelor de apă existente, construcția stației de pompare (SP-2), reabilitarea stației de pompare (SP-3), reabilitarea rezervoarelor existente de pe teritoriul SP-3;

10. UE prin GIZ (*Etapa de proiectare*), *„Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în s. Pascauți, s. Damașcani, s. Proscurenii, s. Galașeni, s. Mălăiești și s. Hiliuți, r-l Râșcani*”; perioada 2017-2020; buget 9 750 000,00 MDL; indicatori: 1 proiect tehnic realizat;

11. UE prin intermediul GIZ, *„Sporirea eficienței energetice a Gimnaziului „Iurie Boghiu” din satul Flămânzeni, raionul Sângerei*”; perioada 2020-2021; buget 17.441.300, 45 MDL; Indicatori: termoizolarea anvelopei clădirii; măsuri de protecție a clădirii a factorilor distructivi externi; asigurarea cu energie regenerabilă; iluminatul exterior; amenajări exterioare; hidranți exteriori; asigurarea microclimatului; instalații electrice; instalații sanitare; prevenirea situațiilor de incendiu; asigurarea accesului pentru persoanele cu dizabilități; modernizarea bucătăriei; finisaje exterioare;

12. UE prin intermediul GIZ, *„Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Dimitrie Cantemir” din municipiul Bălți*”; perioada ianuarie 2021 - octombrie 2021; buget 19.701.596,71 MDL; indicatori: termoizolarea anvelopei clădirii; măsuri de protecție a clădirii a factorilor distructivi externi; asigurarea cu energie regenerabilă; iluminatul exterior; amenajări exterioare; hidranți exteriori; asigurarea microclimatului; instalații electrice; instalații sanitare; prevenirea situațiilor de incendiu; asigurarea accesului pentru persoanele cu dizabilități; modernizarea bucătăriei; finisaje exterioare;

13. AOD Estonia, *„Suport în dezvoltarea turismului rural sustenabil în RDN, Moldova*”; perioada 2016-2017; buget 14060 euro; indicatori: 4 seminare pentru organizatori de evenimente, meșteșugari și micii antreprenori în domeniul turismului rural din RDN organizate, 1 vizită de studiu în Estonia în vederea preluării bunelor practici, mentorat pentru organizatorii de festivaluri din RDN;

14. AOD Estonia, *„Împuternicirea femeilor și tinerilor prin creșterea abilităților și competențelor lor în domeniul designului de evenimente rurale și a serviciilor de ospitalitate*”; perioada 01.08.2017 – 31.01.2019; buget 45.152.00 euro; indicatori: 1 ghid pentru antreprenori în domeniul turismului rural elaborat, 4 seminare pentru organizatori de evenimente, meșteșugari

și micii antreprenori în domeniul turismului rural din RDN organizate, 1 vizită de studiu în Estonia în vederea preluării bunelor practici, mentorat pentru organizatorii de festivaluri din RDN;

15. AOD Estonia, „Ciclul de manuale pentru antreprenori și tinerii moldoveni din mediul rural. Manualul 3 „Dezvoltarea produsului și marketing””; perioada 01.09.2018–30.09.2019; buget 51 535 euro; indicatori: 1 manual pentru antreprenori în domeniul dezvoltării produsului și marketing elaborat; 2 seminare și 1 atelier de marketing online pentru tinerii antreprenori și femei organizate; 1 vizită de studiu în Estonia în vederea preluării bunelor practici;

16. Guvernul Lituaniei și Fundația Ajutorului Evreiesc World Jewish Relief, „Rețeaua antreprenorială a femeilor – un potențial excelent pentru consolidarea drepturilor și oportunităților economice ale femeilor din Moldova prin instruire, informare și interacțiune””; perioada mai-octombrie 2019; buget 20.000 euro; indicatori: cel puțin 200 de femei din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova să inițieze sau să dezvolte propria afacere care să creeze oportunități pentru promovarea socială și economică și să îmbunătățească nivelul de trai în familiile lor;

17. Guvernul Republicii Cehe, „Elaborarea studiului de fezabilitate privind accesibilitatea turistică a peșterii „Emil Racoviță””; anul 2019; buget 19.500 euro; indicatori: 1 studiu de fezabilitate elaborat, 1 vizită a echipei de speleologi realizată;

18. Guvernul Republicii Cehe, extinderea proiectului „Un nou impuls pentru dezvoltarea afacerilor în Regiunea de Dezvoltare Nord a Moldovei””; anul 2020; buget 190 000 euro; indicatori: 13 burse acordate, 4 granturi oferite, 2 evenimente de înmânare a „Revolving Fund”;

19. PNUD, „Utilizarea benchmarking-ului strategic pentru dezvoltarea economică locală în Moldova””; indicatori: 1 bază de date în aplicația SW creată; perioada 2019 –2020 (7 luni); buget 38.650 USD;

20. PT Dunărea, „Industria creative în cadrul noilor economii urbane în Regiunea Dunării (CINEMA)””; perioada 2020-2022 (29 luni); buget 50.000 euro;

21. MFA al Letoniei, „Sprijinirea creșterii regiunilor Moldovei prin îmbunătățirea rezistenței acestora la condițiile de urgență și atenuarea consecințelor pe termen lung ale COVID-19””; indicatori: 1 pagină web modernizată și îmbunătățită; perioada 2020 (5 luni); buget 6 255 euro;

22. GIZ, „Suportul pentru Consiliul Regional pentru Dezvoltare (CRD) din Regiunea de Dezvoltare Nord””; indicatori: cca 35 membri CRD instruiți, 4 tipuri de materiale promoționale, 2 vizite de studiu în țară, 2 vizite de studiu în România, 3 fișe de proiect regionale elaborate; perioada 09/2020-08/2021; buget 25.000 euro.

23. MFAEE al Slovaciei, PNUD „Agricultura ecologică ca promotor pentru dezvoltarea destinației turismului prin brandingul produselor locale””; indicatori: identificarea a 3 produse agricole locale (organice) care pot deveni „mărci locale” pentru regiune, crearea de produse și pachete turistice care vor fi promovate pentru accesarea piețelor și competitivitatea turismului; perioada 02/2021 – 8/2021, buget: 15.714 USD.

24. „Planificare SMART în domeniul managementului sectorului apei ”, finanțat de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (BMZ);

25. „Instruirea întreprinderilor mici din mediul rural din Moldova în domeniul managementului financiar și al marketingului” finanțat de AOD Estonia.

PROVOCĂRI ȘI RISCURI

Pe parcursul perioadei de raportare au fost identificate o serie de provocări/riscuri de ordin economic, mediu și operaționali, care impun anumite constrângeri asupra implementării activităților propuse în strategie, inclusiv:

- 1.** Calitatea și disponibilitatea redusă a datelor statistice este o constrângere pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă;
- 2.** Capacități limitate ale specialiștilor APL în dezvoltarea portofoliului de proiecte integrate care au valoare strategică în implementarea POL, astfel ca ulterior să fie propuse spre finanțare. Totodată, pregătirea și cunoștințele insuficiente a specialiștilor în procesul de dezvoltarea urbană și în procesul de implementarea a Programului național de dezvoltare a orașelor poli de creștere în RM;
- 3.** Lipsa unei informări clare privind procesul de instituționalizare a UIP (atribuțiile de bază și responsabilitățile a persoanelor angajate, procedura de angajare în cadrul UIP, etc);
- 4.** Capacitățile limitate ale APL de a dezvolta și implementa proiecte reduce substanțial ritmul dezvoltării comunităților și regiunii. Deseori, calitatea documentației tehnice depuse este de un nivel scăzut și reprezintă în mod direct nivelul de pregătire și organizare a echipelor de proiect din partea beneficiarilor. Acest fapt reprezintă o constrângere în asigurarea continuității și durabilității proiectelor de dezvoltare regională.
- 5.** Insuficiența resurselor financiare a beneficiarilor (APL I, APL II) pentru acoperirea contribuției proprii duce la amânarea depunerii cererilor de finanțare sau chiar la anularea lor;
- 6.** Calitatea slabă a documentației tehnice – cu omisiuni, necorelări, erori care necesită revizuirii, afectează procesul de implementare a proiectelor. De asemenea, probleme frecvente apar în raport cu unele companii de construcții, care au intrat în insolvență sau faliment, fiind necesară retribuirea lucrărilor rămase de executat. Toate aceste operațiuni suplimentare necesită timp suplimentar, ceea ce duce la întârzieri în procesul de implementare a proiectelor;
- 7.** Iresponsabilitatea unor actori implicați în procesul de implementare a proiectului duce la apariția unor dificultăți în implementare cât și la nerespectarea Legii calității în construcții;
- 8.** Estimare eronată de către beneficiari a indicatorilor în perioada elaborării proiectului;
- 9.** Procedurile repetate de achiziții publice generează întârzieri serioase în implementarea proiectelor;
- 10.** Neasigurarea durabilității proiectelor implementate știrbesc din autoritatea instituțiilor responsabile pentru realizarea politicii de dezvoltare regională;
- 11.** Lipsa unui mecanism bine definit de monitorizare a indicatorilor și evaluare a proiectelor investiționale duce la lipsa surselor de date, care creează impedimente majore în procesul de planificare.

BUNE PRACTICI ȘI LECȚII ÎNVĂȚATE

Bune practici

1. Instruirile privind aplicarea Sistemului Informațional Geografic (GIS), care va fi utilizat în planificare strategică. În cadrul acestor instruirii, specialiștii ADR Nord și-au perfecționat abilitățile de utilizare a sistemului GIS întru creșterea calității procesului de planificare prin analiza aspectului spațial. Acest instrument permite o viziune comprehensivă asupra regiunii și prezentarea elocventă a mai multor indicatori atât în aspect de discrepanță a acestora, cât și în aspect de evoluție. Domeniile în care analiza spațială reprezintă un factor decisiv sunt: managementul deșeurilor solide, apă și sanitație, drumuri.
2. A fost testată aplicația ATTIS care permite crearea unei baze de date comune regionale în care au acces APL ca utilizatori și furnizori de date, iar ADR Nord execută lucrările de back-office și asigură procesele de interpretare a datelor cât și funcționalitatea bazei de date.
3. Grupurile de lucru (GL) cu participarea membrilor CRD Nord și a APL din RDN s-au dovedit a fi o platformă eficientă pentru analiza problemelor de interes regional și identificarea soluțiilor pentru problemelor din domeniile prioritare. Membrii GL implicați demonstrează responsabilitate și implicare în cazul, când sunt focusați pe o sarcină concretă, bazându-se pe experiența proprie și cunoașterea situației din regiune.
4. Implicarea ADR Nord prin acordare de suport tehnic orașelor în procesul de elaborare a PRU-lor, a demonstrat deschidere din partea APL-ilor și colaborare durabilă și reciprocă;

Lecții învățate

1. Calitatea documentației tehnice depinde de profesionalismul firmei de consultanță selectată. Este necesar ca compania să dețină experiență certificată și expertiză de proiectare.
2. Va fi acordată atenție pentru asigurarea funcționalității unei echipe profesionale la întocmirea documentațiilor de achiziții, să fie cât mai temeinic justificate în conformitate cu prevederile legale.
3. Utilizarea instrumentelor software de comunicare, interacțiune, procesare a datelor și-au demonstrat utilitatea prin posibilitatea de a realiza activitățile în condiții de pandemie. ADR-urile și în continuare vor fi promotoarele digitalizării proceselor de guvernare regională.
4. Utilizarea instrumentelor software care fac posibilă colectarea rapidă a datelor rezolvă parțial problema lipsei datelor statistice naționale, oferind posibilitatea de colectare, stocare și prelucrare a datelor regionale, colectate de la actorii regionali.
5. Familiarizarea cu prevederile noii *Instrucțiuni privind monitorizarea și evaluarea implementării proiectelor de dezvoltare regională*, organizarea colectării datelor și modalitatea de raportare și evaluare, care vor fi pilotate în semestrul următor.
6. Organizarea evenimentelor precum mese rotunde și conferințe internaționale cu partenerii de dezvoltare au demonstrat un impact înalt atât la nivel regional cât și la nivel național rezultatele fiind promovate pe diverse canale media și de socializare;
7. Parteneriatul dintre ADR Nord (Republica Moldova) și ADR Nord-Est și Vest (România) necesită a fi valorificat pe deplin în scopul implementării politicilor de dezvoltare regională.
8. Pentru asigurarea sustenabilă a dezvoltării urbane în orașele poli de creștere, este esențial ca instrumentele de planificare urbană să fie actualizate și raportate la posibilitățile de atragere de fonduri europene.

CONCLUZII

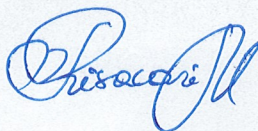
SDR Nord este cel mai important document de planificare strategică la nivelul RDN, care stabilește prioritățile de dezvoltare a regiunii pe termen mediu, fiind orientate spre sporirea calității vieții cetățenilor. În perioada ianuarie - decembrie 2021 toate activitățile ADR Nord au rezultat din Planul de implementare al SDR Nord pentru anul 2021, accentul fiind pus pe:

1. Procesul de dezvoltare regională, care este unul complex și necesită o analiză minuțioasă a intervențiilor impactului, rezultatelor obținute și lacunelor, în baza căreia e necesară o planificare și programare eficientă la nivel regional cu implicarea instituțiilor responsabile din domeniu.
2. Realizarea unor obiective ale SDR Nord a fost afectată de epidemia de Covid-19, care a creat impedimente în raport cu implementarea proiectelor de dezvoltare regională și locală, dezvoltarea serviciilor publice din domeniile prioritare ale dezvoltării regionale, consolidarea rețelei de centre urbane, dezvoltarea mediului de afaceri și a infrastructurii turistice, etc. Pe de altă parte, au fost găsite soluții pentru utilizarea instrumentelor software de comunicare, interacțiune, procesare a datelor, care și-au demonstrat utilitatea prin posibilitatea de a realiza activitățile în spațiul virtual. În perioada de referință s-a înregistrat o creștere semnificativă a traininguri, seminare de instruire, evenimente de anvergură în mediul online.
3. Dezvoltarea economică în regiune prin consolidarea rețelei de centre urbane, îmbunătățirea mediului de afaceri, stimularea activității antreprenoriale pentru atragerea investițiilor străine, dezvoltarea potențialului și infrastructurii turistice. În acest sector, o atenție deosebită a fost acordată susținerii antreprenoriatului și domeniului de cercetare, inovare și transfer tehnologic. În ceea ce privește evoluția indicatorilor economici, aceștia relevă o evoluție pozitivă, dar modestă, atât sub aspect valoric, cât și comparativ cu tendințele regionale.
4. Componenta spațială în procesul de planificare strategică reprezintă un avantaj competitiv pe care îl au APL din RDN prin posibilitatea de a cere suportul specialiștilor ADR Nord pentru a dezvolta componenta spațială în documentele de politici sau proiectele înaintate spre finanțare la diferite fonduri naționale și internaționale. Digitalizarea și implementarea tehnologiilor inovative în sectorul public reprezintă un angajament neformal al ADR Nord și aceste procese duc la dezvoltarea RDN.
5. Facilitarea, consolidarea dialogului între actorii regionali, interregionali și internaționali. În acest context au fost organizate 3 ședințe a CRD Nord, au fost încheiate 4 acorduri de colaborare. În cadrul apelurilor de proiecte deschise în anul 2020 au fost depuse 7 concepte de proiecte. Este de menționat, că pentru 4 proiecte aplicate, ADR Nord a obținut finanțare în 2020 și pentru 1 în I sem. 2021. În cadrul Apelului competitiv și pe listă cu finanțare din FNDR au fost evaluate la Comisia interministerială 21 proiecte și avizate pentru a fi incluse în DUP 2022-2024 13 proiecte de dezvoltare regională ce vor fi implementate în următoarea perioadă.
6. Membrii CRD Nord sunt interesați de cunoașterea și preluarea bunelor practici la nivel regional, interregional și internațional. Cunoașterea situației în sectoarele prioritare ale dezvoltării regionale și a practicilor pozitive din țară și de peste hotare permite înțelegerea mai bună a specificului politicii de dezvoltare regională și a modului de atingere a obiectivelor acesteia. În acest sens, experiența preluată în cadrul vizitelor de studiu în alte regiuni din țară, dar și peste hotare (România) a fost una utilă și necesară.
7. Municipiile selectate ca poli de creștere implicate în implementarea Programului național de dezvoltare a orașelor poli de creștere în RM (PNDOPC), dar fără îmbunătățirea substanțială a capacităților lor, și fără acoperire cu resursele necesare. Implementarea PNDOPC rămâne

o provocare pentru municipiile beneficiare, iar procesul de dezvoltare urbană trebuie să devină o oportunitate pentru eficientizarea activităților în acest domeniu.

8. Proiectele investiționale de infrastructură în domeniul AAC, o parte din ele, fiind încă în proces de implementare în localitățile din RDN nu au sporit în perioada respectivă rată de conectare la sisteme de alimentare cu apă și canalizare la nivel regional și respectiv național. De asemenea sectorul MDS este foarte slab dezvoltat în regiune. În prezent, o mare parte a deșeurilor menajere sunt eliminate prin utilizarea depozitelor de deșeuri neconforme, care în majoritatea cazurilor nu sunt autorizate și reprezintă o sursă majoră de poluare a solului și a apelor subterane.
9. Rezultatele cuantificabile a proiectelor investiționale depind de gradul de implicare a beneficiarilor, inclusiv și în perioada de asigurare a durabilității proiectelor, în planificarea activităților post-implementare și respectiv identificarea resurselor financiare pentru asigurarea unui impact mai mare a intervențiilor.

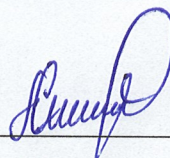
Director ADR Nord

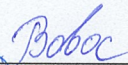
Maria PRISACARI

EXECUTORI:

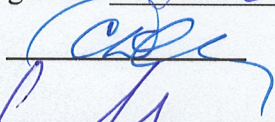
Ala CUCU, șefa secției Monitorizare și Evaluare

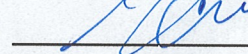
Elena BOBOC, șefa interimară a secției Planificare și Cooperare Regională

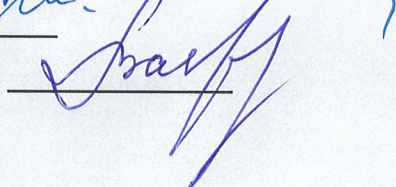
Constantin BÂNDIU, șef secție Management Integrat a Proiectelor

Ion ILIEV, șef secția Administrativă/jurist

Svetlana BAZATIN, contabilă șefă, secția Administrativă

COORDONAT:

Șef Direcție politici de dezvoltare regională

Igor MALAI

Șef adjunct direcție, șef secție Direcția politici de dezvoltare

regională Secția relații cu instituțiile de dezvoltare regională Sergiu TABACARU